

Rabbinic Traditions of Personal Behavior: Personal Piety and the Formation of Halakhic Practices

דף מקורות מאת Yedidah Koren

yedidahkoren@gmail.com

תלמוד ירושלמי ברכות א'ה'

דְּחָנָן בַּר אָבָא אָמַר לְחֵבְרַיָּא נִימּוֹר לְכוּן מִיְלֵתָא טָבָא דְּחָמִית לְרַב עֲבִיד וְאָמְרִיתָהּ קוּמִי שְׂמוּאֵל וְקָם וְנָשַׁק עַל פּוּמִי. בְּרוּךְ אַתָּה שׁוֹחֵה. בָּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם זֻקָּף.

[...] since Ḥanan bar Abba said to the colleagues: I shall tell you one good thing that I saw Rav do and, when I told it before Samuel, he got up and kissed me on my mouth: At “blessed are You”, he would bow down. When he comes to mention The Name, he would straighten up.

Translation of the Yerushalmi is based on: Heinrich W. Guggenheimer, Berlin: De Gruyter, 1999-2015

ברכות י"ב א

אָמַר לִיָּה שְׂמוּאֵל לְחֵיָּא בַּר רַב: בַּר אֹרִיָּאן, תָּא וְאִימָא לָךְ מִלְתָּא מְעַלְיִיתָא {דְּאָמַר} <דהוה עביד> אָבּוּךְ. {הִכִּי אָמַר אָבּוּךְ: פִּשְׁהוּא פּוּרַע — פּוּרַע בְּ"בְרוּךְ"} <כי הוה כרע - כרע ב"ברוך">. רַב יִשְׁשַׁת, כִּי פָרַע — פָּרַע כְּחִיזְרָא. כִּי קָא זָקִיף — זָקִיף כְּחִיזְרָא.

Shmuel said to Ḥiyya bar Rav: Son of Torah, come and I will tell you a great {saying} <deed> that your father {said} <was accustomed to do>. {Your father said the following:} When one <he would> bows, he <would bow> bows when he says: Blessed, and when he <would> stands upright, he <would> stands upright when he <would> says The Name.

When Rav Sheshet bowed he bowed all at once, like a cane, without delay. When he stood upright he stood upright like a snake,

Translation based on the Koren-Davidson edition, with emanations from Oxford 366.

ברכות ל"ד ב
 רבא פָּרַע בְּהוֹדָאָה תְּחִלָּה וְסוּף.
 אָמְרֵי לִיהּ רַבְּנָן: אַמַּאי קָא עָבִיד מָר הָכִי?
 אָמַר לְהוּ: חֲזִינָא לְרַב נַחְמָן דְּכָרַע וְחֲזִינָא לִיהּ לְרַב שֵׁשֶׁת דְּקָא עָבִיד הָכִי.
 וְהִתְנַיָּא הַפּוֹרֵעַ בְּהוֹדָאָה — הָרִי זֶה מְגוּנָה! הֵיאָה בְּהוֹדָאָה שְׁבַ"ה לֵל". וְהִתְנַיָּא:
 הַפּוֹרֵעַ בְּהוֹדָאָה וּבְהוֹדָאָה שֶׁל "הֵלֵל" — הָרִי זֶה מְגוּנָה. כִּי תִנָּיָא הֵיאָה בְּהוֹדָאָה
 דְּבִרְכַת הַמְּזוּן.

Rava bowed in the blessing of thanksgiving, both beginning and end. The Sages said to him: Why does our master do this? He said to them: I saw Rav Nahman who bowed in the blessing of thanksgiving, and I saw Rav Sheshet who did so as well.

But wasn't it taught in a *baraita* that one who bows in thanksgiving, it is reprehensible?

Rava explained: **That *baraita* refers to one who bows in the thanksgiving that is in *hallel*, when one recites: Give thanks to the Lord. Then, bowing is inappropriate.**

The Sages continue to question Rava's conduct: **But wasn't it taught explicitly in a *baraita*: One who bows in thanksgiving or in thanksgiving of *hallel*, it is reprehensible?** The term thanksgiving unqualified does not refer to thanksgiving of *hallel*; it obviously refers to the blessing of thanksgiving recited in the *Amida* prayer. One who bows in either, it is reprehensible.

The Gemara rejects this challenge as well: **When that *baraita* was taught, it was in reference to the blessing of thanksgiving, the second blessing recited in Grace after Meals: We thank You.**

משנה ברכות ד'ב'

(ב) רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו, מה מקום לתפלה זו. אמר להם, בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי, וביציאתי אני גותן הודיה על חלקי:

Rabbi Nehunya ben Hakana would recite a brief prayer upon his entrance into the

study hall and upon his exit. They said to him: what room is there for this prayer? He said to them: Upon my entrance, I pray that no mishap will transpire by me. And upon my exit, I give thanks for my portion.

תלמוד ירושלמי ברכות ט"ב'

רבי יוסי בר יעקב סלק מבקרא רבי יודן מגדליא.
עד דהוה תמן נחת מיטרא ושמע קליה אמר אלף אלפין וריבי ריבון חייבין להודות
לשמך מלכינו על כל טיפה וטיפה שאת מוריד לנו שאת גומל טובה לחיבים.
אמר ליה הדא מנא לך. אמר ליה הכין הוה רבי סימון מברך על ירידת גשמים.

R. Yose bar Yaakov ascended to visit R. Yudan of Magdala.

While he was there, rain fell and he heard his voice say: thousands of thousands and tens of thousands of tens of thousands we are obliged to thank your name, our king, for every single drop that you bring down for us, for you repay goodness to debtors. He said to him: where do you have this from?

He said to him: thus R. Simon would bless for the rainfall.

Translation is my own.

ברכות ט"ז ב

רבי אלעזר בטר דמסיים צלותיה אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתשפן
בפנינו אהבה ואחבה ושלוה וריעות. ותרבה גבולנו בתלמידים ותצליח סופנו אחרית
ותקוה. ותשים חלקנו בגן עדן, ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך. ונשפים ונמצא
יחול לבבנו לראה את שמך, ותבא לפניך קורת נפשנו לטובה".

After R. Elazar concluded his prayer, he said thus: [...]

רבי יוחנן בטר דמסיים צלותיה אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתצייץ
בבשתנו, ותביט ברעתנו, ותתלבש ברחמיה, ותתפסה בעזה, ותתעטר בפחסידותך,
ותתאזר בחנינותך, ותבא לפניך מדת טובה וענותנותך".

After R. Yohanan concluded his prayer, he said thus: [...]

רבי זירא בטר דמסיים צלותיה אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שלא נחטא
ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו".

After R. Zeira concluded his prayer, he said thus: [...]

רבי תייא בטר דמצלי אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתהא תורתך
אומנותנו, ואל ידוה לבנו, ואל יחשכו עינינו".

After R. Hiyya prayed, he said thus: [...]

רב בטר צלותיה אמר הכי: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לנו חיים ארוכים,
חיים של שלום, חיים של טובה, חיים של ברכה, חיים של פרנסה, חיים של חלוצ

עֲצָמוֹת, חַיִּים וְשֵׁשׁ בָּהֶם יֵרָאֵת חֲטָא, חַיִּים שְׂאִין בָּהֶם בּוֹשָׁה וּכְלִימָה, חַיִּים שֶׁל עוֹשֵׁר וְכַבּוּד, חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָּנוּ אֶהְבַּת תּוֹרָה וְיֵרָאֵת שָׁמַיִם, חַיִּים שֶׁתְּמַלֵּא לָנוּ אֶת כָּל מִשְׁאָלוֹת לְבַנּוּ לְטוֹבָה.”

After Rav's prayer, he said thus: [...]

רַבִּי בְּתַר צְלוֹתֵיהָ אָמַר הָכִי: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּצִילֵנוּ מֵעוֹי פָּנִים וּמַעֲזוֹת פָּנִים, מֵאָדָם רָע, מֵמַפְגֵּעַ רָע, מֵיִצָּר רָע, מִחֶבֶר רָע, מִשָּׂכֵן רָע, וּמִשָּׁטֶן הַמִּשְׁחִית, וּמִדִּין קָשָׁה וּמִבְּעַל דִּין קָשָׁה, בֵּין שֶׁהוּא בֶן בְּרִית בֵּין שְׂאִינוּ בֶן בְּרִית". [...]

After Rebbe's prayer, he said thus: [...]

רַב סַפְרָא בְּתַר צְלוֹתֵיהָ אָמַר הָכִי: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתְּשִׂים שְׁלוֹם

ברכות י"ז א

בְּפֶמְלֵיא שֶׁל מַעְלָה. וּבְפֶמְלֵיא שֶׁל מַטָּה, וּבֵין הַתְּלַמִּידִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָתָךְ בֵּין עוֹסְקִין לְשִׁמָּה בֵּין עוֹסְקִין שְׁלֵא לְשִׁמָּה. וְכָל הָעוֹסְקִין שְׁלֵא לְשִׁמָּה יְהִי רְצוֹן שִׁיְהוּ עוֹסְקִין לְשִׁמָּה.”

After Rav Safra's prayer, he would say thus:

רַבִּי אֶלְפִסְנָדְרִי בְּתַר צְלוֹתֵיהָ אָמַר הָכִי: "יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתְּעַמִּידֵנוּ בְּקֶרֶן אֹרְחָה, וְאֵל תְּעַמִּידֵנוּ בְּקֶרֶן חֲשֻׁכָה, וְאֵל יְדוּה לְבַנּוּ, וְאֵל יַחֲשֻׁכוּ עֵינֵינוּ.”

After R. Zeira Alexandri his prayer, he said thus: [...]

אֵיכָא דְאִמְרִי, הָא רַב הַמְּנוּנָא מְצַלִּי לָהּ.

Some say that Rav Hamnuna would pray that.

וּרַבִּי אֶלְפִסְנָדְרִי בְּתַר דְּמְצַלִּי אָמַר הָכִי: "רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שְׂרָצוֹנֵנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָךְ, וּמִי מְעַפֵּב? — שְׂאוֹר שֶׁבְּעִיסָה וְשֶׁעֲבֹד מְלָכוֹת. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתְּצִילֵנוּ מִיָּדָם, וְנָשׁוּב לַעֲשׂוֹת חוֹקֵי רְצוֹנָךְ בְּלִבָּב שְׁלָם.”

And after R. Alexandri would conclude his prayer, he said thus: [...]

רַבָּא בְּתַר צְלוֹתֵיהָ אָמַר הָכִי: "אֱלֹהֵי, עַד שֶׁלֹּא נּוֹצַרְתִּי אִינִי כְּדָאִי, וְעַכְשָׁיו שְׁנוֹצַרְתִּי כְּאֵלוּ לֹא נּוֹצַרְתִּי. עָפָר אָנִי בְּחַיִּי, קָל וְחוֹמֶר בְּמִיתָתִי, הֲרִי אָנִי לְפָנֶיךָ כְּכִלִּי מְלֵא בּוֹשָׁה וּכְלִימָה. יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי, שֶׁלֹּא אֶחְטָא עוֹד, וּמֵה שֶׁחְטָאתִי לְפָנֶיךָ מֶרַק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, אָבָל לֹא עַל יְדֵי יְסוּרִין וְחֻלָּאִים רָעִים.”

After Rava's prayer, he said thus: [...]

וְהֵינּוּ וִידוּי דְּרַב הַמְּנוּנָא זוּטִי בְּיוֹמָא דְּכַפּוּרִי.

And this is the confession of Rav Hamnuna the younger, on the Day of Atonement.

מֶרַק בְּרִיָּה דְּרַבִּינָא כִּי הוּהּ מְסִיִּים צְלוֹתֵיהָ אָמַר הָכִי: "אֱלֹהֵי, נְצוֹר לְשׁוֹנֵי מְרַע וְשִׁפְתוֹתֵי מַדְבַּר מְרָמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תְּדוּם, וְנַפְשֵׁי כְּעַפָּר לְכָל תְּהִיָּה. פֶּתַח לְבִי בְּתוֹרָתָךְ, וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשֵׁי. וְתִצְלִלֵנִי מִפְּגַע רָע, מֵיִצָּר הָרָע, וּמֵאֲשֶׁה רָעָה, וּמִכָּל

רעות המתרגשות לבא בעולם. וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניה ה' צורי וגואלי".

After Mar the son of Ravina would conclude his prayer, he said thus:
[...]

רב ששת כי הוה יתיב בתעניתא, בטר דמצלי אמר הכי: "רבון העולמים, גלוי לפניך בזמן שבית המקדש קיים, אדם חוטא — ומקריב קרבן. ואין מקריבין ממנו, אלא חלבו ודמו, ומתכפר לו. ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח, ותרגני".

When Rav Sheshet would sit in fast, after he would pray he would say thus: [...]

סוכה ל"ח א

רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה, אמר: דין גירא בעיניה דסטנא. ולא מלתא היא, משום דאתי לאיגרוי ביה.

When Rav Aḥa bar Ya'akov would move the *lulav* to and fro, he would say: **This is an arrow in the eye of Satan.** The Gemara notes: **That is not** a proper manner of conduct, **as** it will induce Satan to **come to incite him** to sin.

תלמוד ירושלמי ברכות א'א'

פסקא. וחקמים אומרים עד חצות.

רבי יסא בשם רבי יוחנן הלכה כחקמים.

רבי יסא מפקד לחבריאי אין בעיתון מתעסקא באורייתא אתון קרייה שמע קודם חצות ומתעסקין.

מילתיה אמרה שהלכה כחקמים מילתיה אמרה שאמר דברים אחר אמת ויציב.

תני הקורא את שמע בבית הפנסת בשחר יצא ידי חובתו. בערב לא יצא ידי חובתו.

מה בין הקורא בשחרית. ומה בין הקורא בערבית.

רבי הונא בשם רב יוסף מה טעם אמרו אדם צריך לקרות שמע בביתו בערב בשביל להברית את המזיקין.

מילתיה אמרה שאין אומר דברים אחר אמת ויציב.

מילתיה דרבי שמואל בר נחמני אמר כן.

רבי שמואל בר נחמני כד הוה נחית לעיבורה הוה מקבל גבי רבי יעקב גרוסה

והוה רבי זעירא מטמר ביני קופיאי משמענא היד הוה קרי וחזר וקרי עד דהוא

שקע מיניה גו שינתיה.

ומאי טעמא רבי אחא ורבי תחליפתא חמוי בשם רבי שמואל בר נחמן רגזו ואל

תַּחֲטְאוּ אִמְרוּ בְּלִבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדוּמוּ סְלָה.
 מִלְתִּיהָ דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי פְּלִיגָא דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי קָרִי מִזְמוֹרֵי בְתָרִיהָ.
 וְהָא תַנִּי אֵין אֹמֵר דְּבָרִים אַחַר אֵמֶת וְיֵצִיב. פֶּתֵר לָהּ בְּאֵמֶת וְיֵצִיב שְׁחָרִית.

“But the sages say until midnight.”

Rebbi Yasa in the name of Rebbi Yoḥanan: *halakha* follows the Sages.

Rebbi Yasa commanded his colleagues: if you want to study Torah then you should recite the *Shema* before midnight and then study. His words imply that the practice follows the Sages.

His words imply that one may speak after *Emet Weyaziv*.

It was stated: He who reads the *Shema* in the synagogue during the morning service has fulfilled his duty; during the evening service he did not fulfill his duty.

What is the difference between him who reads in the morning and him who reads in the evening?

Rebbi Huna in the name of Rav Joseph: Why did they say, a man has to read the *Shema* in his house in the evening? In order to make evil spirits flee.

His words imply that one may not speak after *Emet Weyaziv*.

The matter of Rebbi Samuel ben Naḥmani say the same.

When R. Samuel ben Naḥmani descended for the intercalation, he was received by Rebbi Jacob the groats miller. Rebbi Zeïra was hiding among the crates to hear how he read [the *Shema*]; he read it over and over again until he drifted away in sleep.

What is the reason? Rebbi Aḥa and his father-in-law Rebbi Taḥlifa in the name of Rebbi Samuel bar Naḥmani (Ps. 4:5): “Tremble, do not sin, talk in your hearts on your couches and be silent, Selah.”

The behavior of Rebbi Joshua ben Levi disagrees, **since Rebbi Joshua ben Levi read psalms afterwards.**

But have we not stated: One does not say words after *Emet Weyaziv*? He explains that as relating to *Emet Weyaziv* of the morning prayers.

נבנה באמצעות בונה דפי המקורות בספריא
www.sefaria.org/sheets